

Matti Torkkomäki

KYSELY: MATEET, SAUKOT, PIISAMIT, MINKIT YM. TARKKAILTAVAT

Vesiemme ja rantojemme lajisto muuttuu - vähitellen ja välistä äkillisestikin. **Piisamit** hävisivät yhtäkkiä jo useita vuosia sitten (milloin?) ja nyt ensimmäisiä paluumuuttajia on taas havaittu - joidenkin iloksi ja ehkä aika useiden harmiksi. Toisen tulokas-/tuontilajimme, **minkin**, parijäljet lienevät viime vuosina hieman harvinaistuneet - rantaeläimistön puolesta tulkitsisin havainnon ilahduttavaksi. **Saukko** oli kateissa useita vuosikymmeniä, mutta viime vuosina sen hauskat aurausjäljet ilmaantuivat ainakin satunnaisina maisemaamme.

Vedenpinnan alla tapahtuneista muutoksista tiedämme vain joitakin mittaustuloksia. Itse veden elämästä emme maallikkoina tiedä paljoakaan. **Kalat** kaikkia kiinnostavat, mutta niiden ravintoketjujen perimmäisten lenkkien elinolojen selvittäminen on tutkijoillekin pulmallista: miten esim. järviemme planktonlajit jaksavat, onko niiden koostumus ja määrä muuttunut. Entä pohjaeläimet - miten vesiemme tilan muutokset ovat vaikuttaneet pohjaeläimistöön ja vesiemme elämään yleisemminkin?

Kysytäänpä kaloilta, hehän parhaiten vesiemme tilan osaavat kertoa. Kaloille emme osaa tehdä haastattelututkimuksia, mutta pyydyksistämme saamme joka pyyntikaudella kiintoisaa välillistä tietoa. Mitkä kalat viihtyvät vesissämme, onko lajeja hävinnyt, mitä uusia tullut/tuotu tilalle, onko lajikoostumus muuttunut, ovatko lajien suhteelliset osuudet muuttuneet? Entä kalojen pyyntikoko, onko siihen tullut merkittäviä muutoksia? Onko kalojen voinnissa havaittu muutoksia, sairauksia, kasvaimia, kuolleita kaloja tms? Entä kalojen käyttäytyminen, ovatko "ottipaikat" muuttuneet vai pysyneet samoina perinteisinä kenties jo pitkäänkin. Onko tiedossasi särkikalojen massoitain suosimia kutupuroja, onko niitä pyydetty näiltä paikoilta?

Otetaanpa pari esimerkkiä kaloista vedentilan ilmentäjinä. **Made**, järviemme hämäreiden sopukoiden salaperäinen saalistaja on joistakin vesistöistä jo hävinnyt. Ilmeisesti rehevöitymisen aiheuttama syvänteiden hapettomuus on koitunut sen menoksi. Miten on Somerolla: missä vesissä made vielä viihtyy, missä Paimionjoen järviketjun eri osissa, missä metsäjärvissä, onko lajin kannassa tapahtunut muutoksia? Vieläkö madetta pyydetään talven kutureiteiltä? Onko ollut aikaisemmin yleisiä?

Löytyykö Someron pikkupuroista **taimenia**? Tiedetään, että joissakin puroissa näitä "jalosukuisia" kaloja on aikanaan tavattu, mutta useimmista lienevät sittemmin hävinneet. Kuka tietää, missä pikku puroistamme purotaimenia on aikanaan elellyt? Jos yhäkin taimenia tavataan, kannattaisi niitä ja puroa aivan erityisesti vaalia.

Vuosikirjamme toimitus ottaa innokkaasti vastaan kaikki vesistöjä ja niiden ranta- sekä muita eläinasukkaita koskevat havainnot. Tiedot vesikasvillisuuden, myös levien massaesiintymien muutoksista ja niitä esittävät pidemmät havaintosarjat, valokuvat, ovat erittäin arvokkaita. Kesämökin päiväkirjan pito, säineen ja saalistilastoineen, on mitä kannustettavin harrastus. Sen myötä koko lähiympäristö saa aivan uutta hohdetta - dokumentoidun ajallisen ulottuvuuden.